D·N
20/7 1947

Reform av statsskicket. Regeringen

Den parlamentariska demokratin, enligt vilken regeringen utgår ur riksdagen och därmed i andra hand ur valmanskåren, är en av de märkliga politiska uppfinningar varmed England berikat världen. Kännetecknad på detta allmänna sätt kan parlamentarismen sägas ha blivit den mest spridda och i stort sett mest framgångsrika formen för folkstyrelse; den dominerar i Europa och i den rad fria stater som skapats av engelska invandrare och stannat inom det brittiska samväldet. Den andra huvudformen av demokrati, den amerikanska dualismen, som låter statsledning och representation var för sig utgå ur det väljande folket, har vunnit fäste blott i den nya världen och har knappast utanför USA varit basen i en stabil och lyckosam regim.

Den speciellt engelska formen av parlamentarism, ofta uppfattad som den sanna eller egentliga parlamentarismen, har däremot kunnat blomstra och bestå blott i hemlandet och dess dominions. Det typiska draget i densamma — som visserligen icke ständigt förverkligas — är att regeringsmakten växlar mellan två stora partier: det parti som för tillfället har majoriteten regerar, medan det andra genom opposition och upptagande av nya frågor söker undergräva majoritetens styre och förbereda sitt övertagande av styrelsen. En nödvändig förutsättning för en sådan ordning är att motsättningen partierna emellan är måttlig, så att minoriteten vid sin förvandling till majoritet någorlunda respekterar den föregående regeringens beslut och över huvud värdegemenskapen bevaras; en annan förutsättning är ett system med majoritetsval, som försvårar eller omöjliggör uppkomsten av ett flertal små partier. En motivering för denna tämligen slumpvis utbildade parlamentarism har man funnit däri att regeringen bör vara politiskt homogen och jämte sitt parti helt ansvarig för styret, medan oppositionen genom oavlåtlig kritik skall på en gång inskärpa ansvaret och tvinga majoriteten till måttfullhet och självbesinning.

I de flesta länder har man hyllat denna ordning som den ideala, men man har inte kunnat tillämpa den. Partierna har blivit många, och ofta har intet parti haft majoritet; därmed har den klassiska parlamentarismen blivit omöjlig. Minoritetsregeringar, koalitionsregeringar, expeditionsregeringar utan varje förankring i representationen har blivit vanliga. Men ofta har föreställningen om det engelska systemets överlägsenhet varit så stark att den i varje land historiskt utvecklade formen tett sig som något mindervärdigt och tillfälligt; den klassiska formen har åberopats, och med den förknippade tankegångar har använts långt efter det denna form i realiteten övergivits.

Efter hand har emellertid en principiellt ny linje fått betydelse. Den har stimulerats av det schweiziska regeringssättet, enligt vilket alla stora partier är företrädda i ministären. Den tar avstånd från tanken att en stat kan styras väl blott om regeringen stöder sig på halva folket och av den andra hälften betraktas med misstroende och ovilja. Den understryker att en parlamentarism av denna typ måste leda till ett fördjupande och en stabilisering av de politiska motsättningarna, varav följer dels en tendens att se alla frågor partipolitiskt, icke sakligt, dels en fara för den känsla av gemenskap ovan partistriderna som krävs i en demokrati. Tillika hävdas att kompetensen bäst blir tillvaratagen genom en samverkan mellan partierna som bereder plats inom den styrande kretsen för den framstående skickligheten från skilda läger.

Vad som hänt under senare år ger nya skäl åt denna uppfattning. Partierna har alltmer utvecklats till väldiga, inom socialt bestämda folkgrupper förankrade organisationer. I många länder kan man utgå från att den uppdelning av folket som sålunda ägt rum under lång tid framåt i det väsentliga förblir bestående och att mera betydande ändringar i partiernas styrkeförhållanden alltså inte är sannolika. En följd härav är att de olägenheter som följer med regering genom ett majoritetsparti eller en majoritetskoalition stegras. Den från inflytande utestängda minoriteten kan, vilka grupper inom samhället den än representerar, antas reagera vida starkare än tidigare mot de av en knapp majoritet dikterade besluten. Detta desto mera som staten i helt annan grad än förr ingriper i de enskildas och gruppernas liv, varför ett stort antal statsåtgärder framstår som ett för alla viktigt ställningstagande. Statens aktioner gäller inte längre ytskiktet av människornas liv, de är för individer, näringar och socialgrupper det väsentliga — och därmed följer att samhällsfreden sätts i fara, om inte dessa aktioner utformas som av det stora flertalet godtagna uppgörelser.

Med detta är de mest vägande skälen för en omläggning av regeringssystemet redan antydda. Med maktkoncentrationen hos staten förbinds ofrånkomligt en tendens till maktkoncentration hos det verkställande organet, regeringen. De beslut som inom den av representationen uppdragna ramen fattas av regeringen blir så centrala att behovet av samförstånd och kompromisser redan på detta plan blir avgörande. Då regeringen blir kärnan i systemet, måste kompromisserna träffas inom detta organ, icke först inom riksdagen. Och slutligen: med statsmaktens ökning blir ett system enligt vilket en majoritet på 51 procent dikterar sin vilja för en minoritet på 49 procent påtagligt otillfredsställande ur demokratisk synpunkt. Demokrati är icke ohämmat majoritetsvälde, utan ett samspel mellan krafter ur vilka beslutet framgår som en kungsådra i strömmen.

Samregeringen, den stabila samverkan mellan demokratiska partier ända upp i ministären, bör av dessa grunder bli framtidens form för parlamentarism. Praktiska svårigheter gör att den i vårt land icke omedelbart kan förverkligas. Men vad som krävs är att man skapar förståelse för och efter hand inriktar sig på denna omvandling. Det gäller en anpassning utan vilken själva folkstyrelsen riskeras.

Den kritik som riktats mot tanken på samregeringen som institution har framför allt betonat faran för att på detta sätt den politiska debatten och därmed vitaliteten i demokratin skall försvagas. För att med säkerhet förekomma detta borde en reform av regeringssättet förenas med andra reformer, varigenom både riksdagen och det väljande folket finge ny kraft som faktorer i folkstyrelsens avgöranden.

Det svenska arkivväsendet genomgår en allvarlig kris

just nu, säger Riksarkivet i en inlaga till regeringen, och bevismaterialet är verkligen övertygande. Arbetsuppgifterna stegras språngvis i samband med förvaltningens snabba utveckling, men arbetskrafterna står och stampar på samma fläck. De gör vad de kan, men förmågan har sin begränsning. Skall Riksarkivet kunna sköta sina åligganden med hänsyn till forskningen måste det få förstärkning. En sådan plan har också utarbetats — en ganska blygsam plan. Det är rimligt begärt att regeringen skall underkasta dessa problem en prövning på längre sikt. Här lämnas öppet om de nuvarande reglerna för arkivvården av de svällande förvaltningsserierna genomgående är förnuftiga — ibland får man ett intryck av pappersdyrkan och pedanteri —, under alla omständigheter måste Riksarkivet och landsarkiven sättas i stånd att upprätthålla sina förnämliga traditioner i fråga om att främja den historiska forskningen. En komplettering av arbetskrafterna med tanke på detta skulle stå i god överensstämmelse med den allmänna upprustningen vid universitet och högskolor.

Lantbruksinstituten. Till ämneslärare i kemi och bakteriologi vid Alnarps lantbruksinstitut förordar lantbruksstyrelsen t. f. läraren i dessa ämnen vid institutet K.-E. V. Anäs.

Skogsforskningsinstitutet. Fil. dr H. Johnsson, Ekebo, Källstorp, har hos regeringen klagat över att styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut till föreståndare för den genetiska avdelningen vid skogsforskningsinstitutet i första förslagsrummet uppfört fil. dr Åke Gustafsson. Johnsson yrkar att bli utnämnd till befattningen.

Scout- och 29:50 ungdomstält

2 à 3 pers. Mått 125×170×höjd 125 cm. Vikt c:a 3 kg. Delbart i 2 hälfter. Av bästa impregnerad s. k. arméduk, något begagnade. Genom importförbudet starkt begränsat antal. Lätt att sätta upp.

Kr. 29.50

TILL TÄLTCENTRALEN, Stockholm
Birgerjarlsg. 67. Tel. 31 25 26
Härmed beställes ...... st. scouttält att sändas mot efterkrav kr. 29.50 + frakt till
Namn: ....
Adress: ....
Postadress: .... D.N

Tuberkulosepidemin vid Umeåregementet

skulle tydligen ha undvikits, om skärmbildsfotograferingen av de nyinryckta verkställts utan uppskov. När den militära apparaturen kom att dröja drygt 10 dagar kunde ramentsläkaren begärt assistans från centraldispensären i länet. Starka skäl att göra detta förelåg, därför att liknande epidemier förekommit tidigare i Umeå, vid regementet senast 1944. Försvarets sjukvårdsförvaltning säger att dess föreskrifter varit ändamålsenliga — om detta är riktigt, vilket kan diskuteras, har i varje fall militärmedicinens lokala representant visat en passivitet som drabbat de onödigt smittade mycket hårt.

PRESSGRANNAR

Föreställningarna om överbefolkning på de intellektuella banorna lever segt kvar och tar sig uttryck i en annars svårförklarlig kårpolitik från många yrkessammanslutningars sida. Rektor Stellan Arvidson anser att folkskollärarna nyligen givit uttryck åt en sådan förlegad uppfattning. I en artikel i Morgon-Tidningen (s) hänvisar han till kårkritiken av förslaget att utsträcka småskollärarnas arbetsområde från de två första till de tre första klasserna i skolan:

Motståndet måste bottna i föreställningen att en sådan förskjutning skulle åstadkomma anställningssvårigheter för folkskollärarna. Planerna på att inskränka realskolan till tre år har åstadkommit en liknande reaktion från läroverkslärarnas sida: rektorerna lär ha avrått studenterna från att slå in på lärarbanan med hänvisning till att realskolans förkortning måste skapa dåliga konjunkturer för läroverkslärarna. I själva verket är det så att det i fortsättningen kommer att bli utomordentligt svårt att tillfredsställa efterfrågan på lärare av alla kategorier, och man kommer tidvis att bli tvungen att tillgripa extraordinära metoder för att täcka bristen. Det blir nödvändigt att förlänga skolplikten och att sänka elevantalet i klasserna, men båda delarna är beroende av ökad tillgång på lärare.

Situationen på andra intellektuella yrkesområden är densamma. Ju fler läkare och tandläkare vi får, desto bättre kan vi göra folkhälsovården. Ju fler utbildade socialarbetare vi får, desto effektivare blir socialvården. Ju fler ingenjörer vi får, desto snabbare kan industrin utbyggas. Ju bättre tillgång vi får på förvaltningskunnig personal, desto säkrare kan vi fortsätta det politiska reformarbetet:

Det finns inte längre någon plats för en kårpolitik, som ängsligt söker bevaka det egna arbetsområdet mot intrång utifrån. Grunden härför är för alltid undanryckt. Det är av vikt att man från de olika yrkessammanslutningarnas sida i tid gör detta klart för sig. Om man trots allt håller stridsyxan beredd, utgår man från ett läge som inte längre finns och aldrig skall återkomma. Vårt samhällsarbete har ingen glädje av en förlegad problemställning.

Glädjande nog kan man peka på fler kårsammanslutningar som tillägnat sig en modern syn på dessa frågor. Och den kritiserade läraropinionen behärskar ingalunda hela kåren — tvärtom, den trängs mer och mer tillbaka. Det bör erkännas.

Om småskurenhet i tankegången vittnar rötmånadsidyllen att konstitutionsutskottet samlat sig kring ett beslut att protestera mot ett tidningsuttalande mot utskottsordföranden Hallén — detta enligt Nya Wermlands-Tidningens (h) omdöme:

Det borde finnas andra saker att pyssla med, och det enda märkliga är att utskottets omvårdnad om sin egen och ordförandens auktoritet samlade anslutning från alla håll. Den troskyldiga avsikten var ju nämligen att utskottets interna hyllning åt ordföranden ej skulle få offentliggöras.

Att Dagens Nyheter "i tämligen tydliga ordalag låtit förstå att det ges större kapaciteter för ordförandeposten i konstitutionsutskottet än prosten Hallén" finner Hudiksvalls Nyheter (fp) på intet sätt stötande:

Det förefaller egendomligt om en i den politiska stubbåkern så flinkt skuttande räv som hr Hallén, som veterligen själv inte är någon andens man, så att det särskilt märks när det gäller att politiskt behandla andra, själv är så fasligt ömskinnad. Att ett riksdagens utskott använder dylika metoder mot en för dem misshaglig tidning får betraktas som rätt unikt. Man tycks förbise att ett riksdagsutskotts makt inte räcker för att lägga kapson på en självständig tidning. Man borde haft rätt vänta att åtminstone folkpartiets representanter i utskottet förstått detta och inte, som nu, bara deltagit i protesten för att göra hr ordförande Hallén till lags.

Veligt folk existerar inom alla partier. I det här fallet utgjorde sammansättningen av utskottet vid ifrågavarande tillfälle ett urval nedåt. Några av utskottets bättre krafter var frånvarande.

Dagen efter det att riksdagen godkänt tjänstepliktslagen tillsatte regeringen en förlikningskommission i poliskonflikten. Stockholms-Tidningen (fp) tycker att denna åtgärd innebär en vederläggning av inrikesminister Mossbergs påstående i kammardebatterna att regeringen prövat alla åtgärder, innan den tog det ytterligt gående steget att presentera förslaget om tjänsteplikt:

Det förefaller som om det hade varit en riktigare ordning om den nu tillsatta förlikningskommissionen hade sett dagen tidigare och fått pröva sina krafter på att lösa konflikten innan man tillgrep lagstiftningsvägen.

Lagutskottet synes ha ansett att här fanns en del att göra, eftersom det uttryckligen förutsatte att i en situation, där den befarade personalbristen uppkommer som följd av lönetvist, regeringen först anordnar ett medlingsförfarande genom en förlikningskommission eller på annat liknande sätt. Vestmanlands Folkblad (s) är i stort sett nöjd med att regeringen skaffat sig en storslägga att bruka vid behov:

När det ställts i utsikt att landets samtliga städer och köpingar i första hand skulle ställas utan ordningsmakt och när man vet att mord och rån så gott som hör till ordningen för dagen, då kunde riksdagen helt enkelt icke åtskiljas utan att ha givit regeringen en fullmakt att vidta lämpliga åtgärder för ordningens upprätthållande. Hade denna lag icke kommit till och hade polisen satt sitt hot om avgång i verket, då hade de olika samhällena ställts inför uppgiften att nyorganisera ett polisväsen av något slag — ordningskårer, borgarvärn eller vad man nu skulle kommit att hitta på för slags benämningar. Naturligtvis hade det varit möjligt att organisera sådana kårer. Men nog är det bäst om man slipper.

Allra bäst hade det varit att slippa tvångslagen. Det är ett svaghetstecken när regeringen behöver lägga sig till med "storsläggor".

Sverige kan göra en konkret insats i Paris, säger Handels-Tidningen (fp) med tanke på det svåra problemet om Tysklands ekonomi:

Kan inte den tyska frågan lösas i dess helhet böra åtminstone de västliga zonerna kunna bli livsdugliga igen. Vill man uppnå detta mål måste Ruhrområdet få möjlighet att producera järn och stål, i varje fall inom den i Potsdam fastställda ramen. Detta kan inte ske utan tillförsel av svensk järnmalm. Tyskarna ha själva erbjudit sig att betala malmen med valsverksprodukter, som vi lida stark brist på. Sverige skulle här med hjälp av en förvånansvärt liten arbetsstyrka kunna åstadkomma ett synnerligen effektivt tillskott till det internationella återuppbyggnadsarbetet. Den svenska malmen är en av de viktigaste förutsättningarna för tillkomsten av ett nytt livskraftigt Fredseuropa.

Den svenska delegationen bör inte försumma att föra malmen på tal i Paris.

OFFICIELLT

Medicinalstyrelsen. Expeditionsvakten Nils Karlsten har förordnats till materialförvaltare hos medicinalstyrelsen.

Skolöverstyrelsen. Läraren vid Medelpads folkhögskola fil. mag. Verner Sahlström och folkskolläraren i Hälsingborg fil. lic. Harry Ohlsson skall till 1 oktober uppehålla de nya konsulentbefattningarna för allmän folkbildning.

Läkarna. Medicinalstyrelsen har på förslag till den nya lasarettsläkartjänsten vid Kristianstads lasaretts obstetrisk-gynekologiska avdelning uppfört docent A. L. Lennér, Lund, lasarettsläkare Y. Plym Forshell, Gävle, och biträdande överläkaren G. Ahltorp, Lund.

— På förslag till lasarettsläkartjänsten vid Sundsvalls lasaretts obstetrisk-gyenkologiska avdelning har medicinalstyrelsen uppfört docent A. L. Lennér, biträdande överläkaren G. Ahltorp och t. f. överläkaren vid Karolinska sjukhuset Rolf Fåhræus.

— Leg. läkaren John Lind, Stockholm, har återtagit sin ansökan till den nya lasarettsläkartjänsten vid Landskrona lasaretts barnavdelning, till vilken tjänst han uppförts på första förslagsrummet.

— Med. dr E. G. Jacobsson, Stockholm, som uppförts på första respektive andra förslagsrummen till lasarettsläkartjänsterna vid Vänersborgs och Nyköpings lasaretts barnavdelningar, har återkallat sina ansökningar.

— Leg. läkaren Ragnar Wallén har förordnats att under tre år vara underläkare vid Hälsingborgs lasaretts medicinska avdelning.

— Med. dr Folke Ståhl skall till 1 januari 1949 tjänstgöra som underläkare vid Lunds lasaretts ortopediska klinik.

— Provinsialläkare K.-E. Lundqvist, Sundsåsen, har återtagit sina ansökningar till provinsialläkartjänsterna i Nättraby och Borensbergs distrikt.

Postverket. Stationsmästare Lillie Rudgren har förflyttats från Aspudden till postexpeditionen Stockholm 24.

Statens järnvägar. Järnvägsstyrelsen har förordnat ingenjören i lönegrad Ca 25 A. F. Georén på en e. o. ingenjörsbefattning i Ce 27 med oförändrad placering på distriktskansliet, Malmö.

Tandläkarna. Medicinalstyrelsen har förordnat danska tandläkarna Harriet Schröder och Gudrun Christenson att tjänstgöra som distriktstandläkare vid folktandvården i Borås respektive Oskarström, den förra till årets slut och den senare under tiden 1 september—31 december.

Realskolorna. Kyrkoherde G. Caroli i Norra Vram har förordnats till inspektor vid samrealskolan i Åstorp.

Mellanskolorna. Vid kommunala mellanskolan i Älvsbyn har för nästa läsår förordnats till e. o. lärare fil. mag. Nils Thun, biträdande lärare e. o. amanuensen Bertil Lind och till extra lärare Göta Dahl, alla i Stockholm.

Seminarierna. Följande övningsskollärartjänster vid seminarium sökes av:

en ordinarie tjänst vid folkskoleseminariet i Falun av övningsskollärare P. S. Olén, Haparanda, e. o. övningsskollärarna C. Hultman och N. G. Höög, Falun, samt folkskollärarna Margit Krusell och Kerste Hegræus, Göteborg, T. Larsson, Falun, och C. V. Ekenlund, Grums;

två e. o. tjänster vid folkskoleseminariet i Karlstad av folkskollärarna Birgit Ebrelius, Karlstad, S. I. Keller, Karlskoga, J. E. Wiklund, Varberg, I. K. G. Norrman, Salsby, och Kerste Hegræus, Göteborg.

— en ordinarie tjänst vid folkskoleseminariet i Lund av e. o. övningsskolläraren vid seminariet N. E. M. Nilsson samt Hegræus;

— en ordinarie tjänst vid småskoleseminariet i Strängnäs av övningsskollärarna Ida Hansson, Härnösand, och P. S. Olén, Haparanda, e. o. övningsskollärarna Valborg Dahl, Skara, och Sigrid Lidén, Strängnäs, och folkskollärare G. A. Lindgärde, Gnesta, samt en e. o. tjänst vid samma seminarium av folkskollärarna O. S. Holmlund, Mariefred, E. V. Karlsson, Landskrona, och G. A. Lindgärde, Gnesta;

— en ordinarie tjänst vid småskoleseminariet i Växjö av övningsskollärarna Ida Hansson, Härnösand, och P. S. Olén, Haparanda, e. o. övningsskollärarna Brita Appelqvist, Växjö, och Valborg Dahl, Skara, och folkskollärarna Birgit Bernes, Stockholm, K. T. Andersson, Ingelstad, och G. A. T. Gardman, Linköping, samt en e. o. tjänst vid samma seminarium av folkskollärarna K. T. Andersson, Ingelstad, och Birgit Bernes, Stockholm;

— en e. o. tjänst vid småskoleseminariet i Skara av folkskollärarna Wanda Nilsson, Skara, och I. K. G. Norrman, Saleby, samt

— en e. o. tjänst vid småskoleseminariet i Landskrona av folkskollärarna E. V. Karlsson och Ingeborg Ahrne, Landskrona, och E. G. Ademar, Norrvidinge.

Folkhögskolorna. Lärarinnan i kvinnlig slöjd vid Värnamo folkhögskola Julia Fredricsson får utan hinder av pensionsåldern stå kvar i tjänst till 3 juli nästa år.

— Tjänsten som tredje lärare vid Billströmska folkhögskolan söks endast av timläraren vid skolan fil. kand. C. L. Humble.

— Vävlärarinnan vid Ingesunds folkhögskola Hanna Eriksson har begärt att efter pensionsåldern 21 november få stå kvar i tjänst ett år. Skolans styrelse tillstyrker.

Högre folkskolorna. Fil. mag. Anna-Lisa Trysén-Fritjofsson har utsetts till ordinarie lärare vid högre folkskolan i Ytterlännäs.

Yrkesskolorna. Överlärare Albin Nilsson, Kungsbacka, affärstjänsteman Gustav Richard Thunberg, Malung, och yrkeslärare Gustaf Emil Johansson, Nässjö, har fått sina förordnanden som rektorer vid yrkesskolorna i respektive orter förlängda med ett år till 1 juli 1948.

— Teckningslärarna G. A. Nordlander och Signe Junker har antagits till facklärare i konstindustriella skolan vid konstfackskolan.

Lediga tjänster. Stadsläkartjänsten i Falun, befattningen som järnvägsläkare å linjen Ulriksfors—Strömsund, skorstensfejarbefattningen för Nordmalings kommun och Rundviks och Nordmalings municipalsamhällen, professuren i civilrätt med internationell privaträtt vid Uppsala universitet, en kontoristbefattning och en kanslibiträdesbefattning vid universitetsbiblioteket i Uppsala, lärartjänster vid upptagningsskolan i Vänersborg för dövstumma, vid upptagningsskolan i Härnösand för dövstumma och vid upptagningsskolan å Manilla för dövstumma, en ord. ämneslärarinnetjänst vid Tärna lanthushållsskola, en befattning som deltidsanställd seminarieskötersk a vid Folkskoleseminariet för kvinnliga elever, Göteborg, samt en befattning som biträdande husmoder vid Kiruna-Jokkmokks Fo.-stab kungörs till ansökan lediga. Vidare ledigförklaras en ord. folkskollärar- och organisttjänst i Häradshammar, två icke ord. hjälpklasslärartjänster i Sköns distrikt, en ord. folkskollärartjänst i Kyrkbyn, Alvros distrikt, en (manl.) i Mestocka, Veinge distrikt, en icke ord. i Hietaniemi distrikt, en (manl.) i Rone distrikt samt en icke ord. småskollärarinnetjänst i Gångviken, Sköns distrikt, en i Karlsborg, en i Grötlingbo, en i Fide på Gotland och en i Surahammar.

Kammarskrivarkurs. Generaltullstyrelsen har till deltagare i en undervisningskurs för utbildning till befattning som kammarskrivare vid tullverket antagit följande personer: tullvakt P. O. L. Hellberg, Göteborg, samt studenterna S. A. Z. Billström, Stockholm, B. J. Bohlin, Nyland, C. T. I. Carlsson, Halmstad, H. G. Eriksson, Stockholm, B. O. B. Forsström, Haparanda, G. L. Guste, Norrköping, K.-E. Jakobsson, Sorsele, P.-O. Jansa, Ludvika, F. R. Jansson, Saltsjö-Järla, H. A. Jonsson, Lycksele, G. B. Jönsson, Svalöv, A. A. König, Karlskrona, E. G. Lagenfelt, Göteborg, Inga M. Lennander, Göteborg, Signe S. Lindgren, Säter, Signe B. Lundberg, G. H. Löwenhielm och Gösta Molin, Stockholm, A. S. Möller, Ingrid A.-L. Odesten och A. Ö. Olsson, Göteborg, O. B. Olsson, Stockholm, M. S. Runelöf, Bäverbäck, Anne-Louise E. von Scheven, Stockholm, Karin U. K. Sjödin, Kristinehamn, K.-A. Tagesson, Hälsingborg, och L. E. Willén, Sollefteå.

FN:s jordbruksorganisation. Regeringen har förklarat att Sverige skall i egenskap av observatör delta i det möte som The Food and Argriculture Organization of the United Nations (FAO) håller i Genève med början den 25 augusti. Byråchefen i skogsstyrelsen F. L. H. Johansson, t. f. statssekreteraren i jordbruksdepartementet N. G. Lange, chefen för skogsforskningsinstitutet professor H. M. E. Näslund, byråcheferna i folkhushållningsdepartementet K. H. Olsson och E. V. Sundström samt ordföranden i livsmedelskommissionen hovrättsrådet O. Söderström har utsetts att därvid representera Sverige, dock utan rätt för dem att biträda några för riket bindande beslut. Vidare har sekreteraren i Svenska lantarbetarförbundet E. Jansson, hovrättsfiskal N. A. Svensson och docent K. F. Svärdström utsetts att som experter biträda delegationen. Lange skall vara delegationens ordförande och Olsson sekreterare.

SLUTRAPPORT från Julien Benda

SEDAN NÄRA FYRTIO år intar Julien Benda, om några månader åttio år gammal, en märklig plats i franskt kulturliv. Icke därför att han med raseri kämpar för tanken på en idyll, en ordnad, tvivelfri och harmonisk tillvaro. Det har många andra inom världens intellektuella avantgarde gjort; det är tillräckligt att nämna Charles Maurras och Georges Sorel. Utan därför att han är rationalisten framför andra. Det klara, stilla, från intressen och passioner fjärmade tankearbetet är hans ideal. De ohållbara föreställningarna, de eldande och bräckliga ideologierna måste utrotas. Åt striden för dessa allmänna idéer har Benda vigt sitt liv. Den lugna forskning som han hyllar som kulturens blomma har han endast i ringa mån ägnat sig åt. Han efterlämnar inga verk som genom tillämpning av originella perspektiv på ett stort material för vetandet framåt. Han har i stället skyndat från plats till plats i dagens debatt för att förstärka hotade positioner. Han drömmer om elfenbenstornet, men är ständigt bland de främsta i stridslinjen. Denne rationalismens polis strävar att värja en idyll som han inte själv får uppleva.

Den förste brottsling och fiende han upptäckte var Bergson. Det antiintellektualistiska draget i Bergsons filosofi har Benda sannolikt framhävt mera klart och kritiserat mera effektivt än någon annan. Om vitalismen och irrationalismen segrade, var fältet fritt för godtycket, den individuella smaken, de kollektiva passionerna, den andliga upplösningen. I tron på förnuftet såg Benda den sammanhållande kraften i Västerlandet liksom andra sett den i den kristna tron. De som anser att pragmatism och antiintellektualism berett vägen för samtidens totalitära rörelser måste hylla Benda som profet.

I sin mest framgångsrika och kanske mest lysande bok, "Klerkernas förräderi" (La trahison des clercs, 1927), gick Benda vidare. Under äldre tid hade, förklarade han, de intellektuella eller klerkerna arbetat på att finna nya sanningar och utvidga gränserna för insikten, och de hade därigenom — även om detta icke varit deras egentliga syfte — bidragit till samförstånd och förståelse på det andliga området. Nu har klerkerna (Nietzsche, Bergson, Barrès, Sorel) förrått sitt kall och ställt sig i de nationella och sociala gruppernas tjänst. "För att tänka är det nödvändigt att ta avstånd från massan, för att handla måste man blanda sig med den", skriver Gautier; de moderna klerkerna har ägnat sig åt nationell och social propaganda, antingen av maktbegär eller lystnad efter skådespel, och de har därmed upphört att vara klerker. Dessa Bendas teser är med säkerhet oriktiga; hela hans sätt att bevisa dem strider mot vetenskapens mest elementära krav; för begripandet av hans ståndpunkt och hans insatser är detta förhållande utan intresse.

Benda avslutar "Klerkernas förräderi" med några ord som är belysande för hans egen åskådning. Han tänker sig att en gång alla sociala och nationella motsättningar skall försvinna, att mänskligheten skall enas i ett slags universell imperialism. Men denna möjlighet är för honom avskyvärd. En sådan mänsklighet blir "en jättelik armé, en jättelik verkstad", den kommer "att förkväva varje fri och av det praktiska syftet ointresserad verksamhet och inte känna någon annan gud än sig själv och sin vilja". Då skall "mänskligheten uträtta stora ting, den kommer att nå ett storslaget välde över naturen och ett strålande medvetande om sin makt och sin storhet. Och historien kommer att le vid tanken att Sokrates och Jesus dog för detta släkte".

Bendas senaste stora aktion är ett angrepp på den moderna franska litteraturen, "Det bysantinska Frankrike" (La France byzantine, 1945). Det är fortfarande antiintellektualismen som är fienden. Den framträder nu i ny förklädnad, icke som nationell och social propaganda, utan tvärtom som "ren", för samhälliga problem likgiltig litteratur (egentligen dementerar därför La France byzantine La trahison des clercs, vilket Benda inte tycks ha tänkt på). Benda anklagar män som Gide och Valéry för att föredra det suddigt subtila framför det klara, att sätta det invecklade och särpräglade före sanningen. Han säger sig avsky "de stora sympatisörerna", som är "allt därför att de inte är någonting", dessa på förnuftet trötta, "som säger sig återvända från en plats som de aldrig besökt". Vad han främst kritiserar hos de båda nyss nämnda författarna är den koketta osäkerheten, spelet med åsikter — ett spel som fordrar atletiska krafter om åskådningarna tas på allvar, men som kan lekas av ett barn om de "åsikter" jonglören hanterar blott är några ytliga slagord från oförstådda tankesystem. Därjämte riktar sig Benda, vilket i grunden är en annan sak, mot obegripligheten i modern litteratur. En citerad 1600-talsvers sammanfattar hans tankegång:

Din pennas retorik
av många slöjor höljs.
Ditt tal är natten lik
där alla stjärnor döljs.
Din dunkla skrift, min vän,
mot fjärran driv på jakt —
en spåman fordrar den
att tyda vad du sagt.
Om du fördölja vill
vad i din själ sig rör,
vad hindrar att därtill
du bruk av tystnad gör?

Den rad av självbiografiska arbeten Benda utgivit under senare år (från La jeunesse d'un clerc 1936 till Exercice d'un enterré vif, skriven under ockupationstiden och utgiven 1946) fulländar bilden av den kämpande rationalisten. Icke så att Benda är otillgänglig för andra nöjen än lösningen av intellektuella problem; han njuter exempelvis av rytmen och de sköna orden i de dikter som han fördömer på grund av ett oklart eller tvivelaktigt innehåll. Men väl så att hans känsloliv och hans personliga uppträdande präglas av den något abstrakta förnuftsmässighet, den längtan efter ordning och reda som uppbär hans skrifter. Han säger sig älska rättvisa och jämlikhet, men ha föga medlidande med dem som drabbas av förtryck och oförskyllda lidanden. Under Dreyfusaffären, där han hörde till sanningens försvarare, hatade han enligt egen utsago general Mercier såsom militarismens inkarnation, medan han aldrig — icke ens före den personliga bekantskapen — hyste någon starkare känsla för Dreyfus. Benda älskar ensamheten, han har aldrig varit gift och har få vänner; lyriskt skildrar han sin glädje vid tanken på det ensamma arbetsrummet och de många böckerna som han alltid kan återvända till. Även i kärleksaffärer är han vän av ordning: i ett torrt brev anhåller han om ett möte, men anser det ovärdigt med flirt, uppvaktning och passionerade förklaringar. Något festligt är det inte med Benda, utom i de storartade polemiska fraserna.

Bendas senaste bok (*Le rapport d'Uriel*, Flammarion 1947) kan betecknas som en generalrapport från det långa besöket hos mänskligheten. Gud, som fått höra att ett oroligt släkte uppträtt i en avkrok av hans välde, har sänt ut ängeln Uriel för att undersöka saken. Det är Uriels redogörelse som publiceras av Benda. Människoföraktet är kanske lika fullständigt som hos Swift, men det är svalare, mindre intensivt och intresserat. Tyngda av fördomar, lockade av illusioner går människorna fram i fysiskt, andligt och moraliskt elände. "Från intellektuell synpunkt kännetecknas detta släkte, om man undantar några sällsynta individer som har sinne för förnuft och avskys eller ignoreras av de andra, av en enorm dumhet, förenad — och därigenom skiljer det sig från djuren — med ett ofantligt självförtroende och en obegränsad vilja till självhävdelse." Benda glömmer här att den som klagar över människornas dumhet därmed endast proklamerar tron på sin egen överlägsna begåvning. Moraliskt står mänskligheten något högre än intellektuellt, och på några punkter kan man rent av finna rörande drag. Åsynen av de båda könen, som vandrar fram under samma ok i tro på ett högre mål — barnen —, är "en av de tragiska skönheterna hos detta släkte".

Boken är svag, dess intresse ligger nästan uteslutande i de upplysningar man indirekt får om författarens person. Det är förståeligt att denne person anklagas för pedanteri, tomhet och kyla. Det är naturligt att han beskrives som en torr och ilsken gubbe, som ännu i sin ålders höst söker gräl som förnuftets självkorade ambassadör. Mycket "positivt" — i form av förhoppningar, drömmar, planer och idéer — finner man inte hos Benda. Han har dock under årtionden hört till de mest stridbara i kampen mot löst prat, färgrika och skeva ideologier, antiintellektuellt snobberi. I fransk debatt och i någon mån i europeisk har han varit ett salt. Och han har av hatet mot dumheter och galenskaper fått samma eld som andra genom tron på myter.

Herbert Tingsten

NYTT IRLÄNDSKT DRAMA

Walter Macken.

NAMNET FÖR DAGEN i irländsk dramatik är *Walter Macken*, ledaren för den gäliska teatern i Galway, Gaeltachts, det gälisktalande Irlands huvudstad vid Atlantkusten — med Synges och Pat Mullens Aranöar i synfältet från hamnpiren. Macken är den förste unge irländare på många år som omedelbart efter premiären på sin pjäs på Dublins Abbey fått se den överflyttad till London och utgiven på ett Londonförlag. Den heter *Mungo's Mansion* (Macmillan, 5 sh.). När den gick på Lyric i London i vintras döptes den till *Galway Handicap* — det är en berömd hästkapplöpning i Västirlands huvudstad i augusti, som den engelska publiken är väl förtrogen med. Den blev en klar succès, och Macken har redan blivit i tillfälle att avvisa ett par anbud att komma till London och arbeta; för honom är det otänkbart att överge Galway; i varje fall Irland, får man försiktigtvis tillägga, ty det viskas bland unga intellektuella i Dublin att det verkligen är hög tid att denne frifräsige, djärve teaterman övertar den enligt deras förmenande konstnärligt bankruttmässiga Abbeyteatern.

Walter Macken är trettitvå år gammal, och "Mungo's Mansion" är den första pjäs som gjort hans namn känt utanför Irlands teaterintresserade kretsar. Han är dock ingen ny dramatiker; han har en rad pjäser bakom sig — det är bara det att han före sin succèspjäs skrivit enbart på gäliska. Mer än de flesta har han legat i för att i överensstämmelse med de irländska nationella strävandena, varmt omhuldade på och bitvis dirigerade från högsta ort, blåsa liv i det gamla gäliska språket. Den offentligt deklarerade målsättningen för de strävandena är att göra gäliskan till Irlands språk inte bara på vissa scener, hos vissa författare, utan bland gemene man i vardagen; engelskan skall en dag trängas undan både som litterärt språk och samtalsspråk.

Ur den synpunkten är det naturligtvis betänkligt att en av de mycket få moderna gäliska författarna efter fyra pjäser på gäliska och samtidigt som han med brinnande entusiasm och med mycket ringa bistånd av myndigheter och publik sköter en gälisk talscen plötsligt övergår till förtryckarspråket engelskan. Det är just av det skälet "Mungo's Mansion" är ett märkligt

© Tingstensamlingen

Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.